

Gemeente
EDAM
VOLENDAM

Universiteit Utrecht

Programma LEF:

*het uitstellen van het beginnen met drinken onder
minderjarige jongeren in Edam-Volendam*

Rapportage ouderonderzoek
September 2019

Universiteit Utrecht

Algemene Sociale Wetenschappen

Jeugdstudies

Dr. Ina Koning

Vincent van der Rijst, MSc.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Programma LEF.....	2
Ouderrapportage.....	2
Steekproef	2
Verdeling van de steekproef – ouders	2
Verdeling van de steekproef – kinderen	3
Alcoholgebruik.....	4
Alcoholgebruik van ouders.....	4
Perceptie van ouders van het alcoholgebruik van hun kinderen.....	5
Verklaringsmodel	7
Paden van beïnvloeding	7
Factoren.....	7
Pad 1: Invloed van ouders op alcoholgebruik van jongeren	8
Pad 1a: Normen en tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren.....	8
Waargenomen sociale norm door ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren	9
Groepsdruk onder ouders	11
Tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren	12
Invloed van normen en groepsdruk op de tolerantie van ouders ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren	13
Pad 1b: Sociale activiteiten en toezicht van ouders.....	14
Sociale activiteiten van ouders.....	14
Toezicht van ouders	14
Invloed van sociale activiteiten van ouders en het houden van actief toezicht door ouders	15
Conclusie	16
Referentielijst	18

Programma LEF

Programma LEF is een samenwerking tussen de gemeente Edam-Volendam en de Universiteit Utrecht, waarbij laatstgenoemde binnen de gemeente onderzoek doet naar het (vroegtijdige) alcoholgebruik van jongeren, factoren die dit (kunnen) beïnvloeden en mogelijke effectieve strategieën om het beginnen met drinken onder (minderjarige) jongeren uit te stellen.

Het programma bestaat uit vier fasen:

1. Vergroten inzicht in alcoholgebruik onder jongeren in Edam-Volendam
2. Verbinding met bestaande (inter)nationale kennis
3. Implementeren preventie-activiteiten
4. Monitoren alcoholgebruik en mechanismen

Ouderrapportage

Gedurende de probleemdefinitie (fase 1 en 2) is, zowel uit de gehouden interviews als vragenlijstonderzoek onder jongeren, duidelijk naar voren gekomen dat ouders een grote invloed hebben op het alcoholgebruik van (minderjarige) jongeren. Om deze reden is – naast onderzoek onder jongeren zelf – tevens onderzoek gedaan onder ouders in de gemeente Edam-Volendam. Het huidige rapport is een ouderrapportage, waarin de resultaten vanuit dit onderzoek onder ouders weergegeven worden.

Steekproef

Voor het ouderonderzoek is gebruik gemaakt van een gemakssteekproef. Via diverse kanalen, zoals een brief vanuit de gemeente, (sociale) media-aandacht en doorverwijzingen door andere ouders, zijn ouders binnen de gemeente Edam-Volendam benaderd om deel te nemen aan het onderzoek.

Verdeling van de steekproef – ouders

In totaal hebben 538 ouders in de leeftijd van 30 t/m 68 jaar (gemiddelde leeftijd: 45,6 jaar) aan het onderzoek meegedaan. Wanneer hier verder naar gekeken wordt, is te zien dat ruim driemaal zoveel moeders als vaders meegedaan hebben (zie Tabel 1). Daarnaast is de groep ouders die aan het onderzoek meegedaan heeft relatief hoog opgeleid; bijna veertig procent van de ouders heeft een studie aan het HBO en/of de universiteit afgerond.

Tabel 1.

Beschrijving van de steekproef, naar demografische gegevens van de ouders.

	N	%
Totaal	538	--
Sekse		
Man	125	23,2
Vrouw	413	76,8
Opleidingsniveau		
LBO / MAVO	113	21,0
HAVO / VWO	83	15,4
MBO	133	24,8
HBO / Universiteit	204	37,9
Anders	5	0,9

Verdeling van de steekproef – kinderen

De ondervraagde ouders hadden kinderen in de leeftijd van 6 t/m 18 jaar (gemiddelde leeftijd: 14,7 jaar). Wanneer ouders hun kind in gedachten moesten nemen bij het invullen van de vragen, werd dit voor ongeveer evenveel jongens als meisjes gedaan (zie Tabel 2). Het grootste deel van de kinderen zit op de middelbare school (70,8%), terwijl 21% van de kinderen op de basisschool zit. Een kleine groep van de kinderen zit op het MBO, studeert of volgt (tijdelijk) geen onderwijs (meer), bijvoorbeeld door een tussenjaar.

Tabel 2.

Beschrijving van de steekproef, naar demografische gegevens van de kinderen.

	N	%
Totaal	538	--
Sekse		
Jongen	282	52,4
Meisje	256	47,6
Schooltype		
Geen onderwijs	7	1,3
Basisschool	114	21,2
Middelbare school	381	70,8
MBO / HBO / Universiteit	36	6,7

Alcoholgebruik

In het programma LEF wordt voornamelijk ingegaan op de hoeveelheid alcohol die jongeren in de gemeente Edam-Volendam drinken, alsook de leeftijd waarop jongeren beginnen met drinken. Uit de probleemdefinitie en eerder onderzoek komt naar voren dat ouders hier een grote invloed op (kunnen) hebben. Wat het alcoholgebruik van ouders is en wat hun perceptie van het alcoholgebruik van hun kind is, wordt hierna besproken.

Alcoholgebruik van ouders

Wanneer gekeken wordt naar het alcoholgebruik van ouders is te zien dat ongeveer driekwart van de ouders (74,3%) minimaal één glas alcohol per week drinkt. In deze groep van minimaal wekelijks drinkende ouders wordt gemiddeld ruim vijf glazen alcohol per week gedronken (zie Tabel 3). Wanneer deze groep verder bekeken wordt, is te zien dat wekelijks drinkende mannen significant meer glazen alcohol per week drinken ($M = 7,55$) dan wekelijks drinkende vrouwen ($M = 4,52$). Er zijn geen significante verschillen in het alcoholgebruik van wekelijks drinkende ouders te zien wanneer dit verder uitgesplitst wordt naar opleidingsniveau.

Tabel 3.

Gemiddeld aantal gedronken glazen alcohol per week door minimaal wekelijks drinkende ouders. Tevens uitgesplitst naar demografische kenmerken.

Totaal	5,31
Sekse	
Man	7,55 [▲]
Vrouw	4,52
Opleidingsniveau	
LBO / MAVO	5,54
HAVO / VWO	6,08
MBO	5,37
HBO / Universiteit	4,86
Anders	5,50

[▲] Significant hoger dan in de totale groep wekelijks drinkende ouders.

Perceptie van ouders van het alcoholgebruik van hun kinderen

Ouders is gevraagd in te schatten hoeveel alcohol hun kind (gemiddeld) per week drinkt. Twee derde van de ouders (65,2%) geeft aan te denken dat hun kind geen alcohol drinkt. Niet vreemd hierbij is dat naarmate hun kind ouder is, ouders vaker aangeven te denken dat hun kind minimaal één glas alcohol per week drinkt ($r = .62$).

Wanneer gekeken wordt naar de leeftijd waarop ouders aangeven te denken dat hun kind minimaal wekelijks alcohol drinkt, is te zien dat dit gedaan wordt voor kinderen vanaf 13 à 14 jaar. Dit is in lijn met de resultaten uit het onderzoek onder de jongeren zelf, waarbij 13 à 14 jaar tevens een drempelleeftijd was om te starten met het wekelijks drinken van alcohol (Koning & Van der Rijst, 2018).

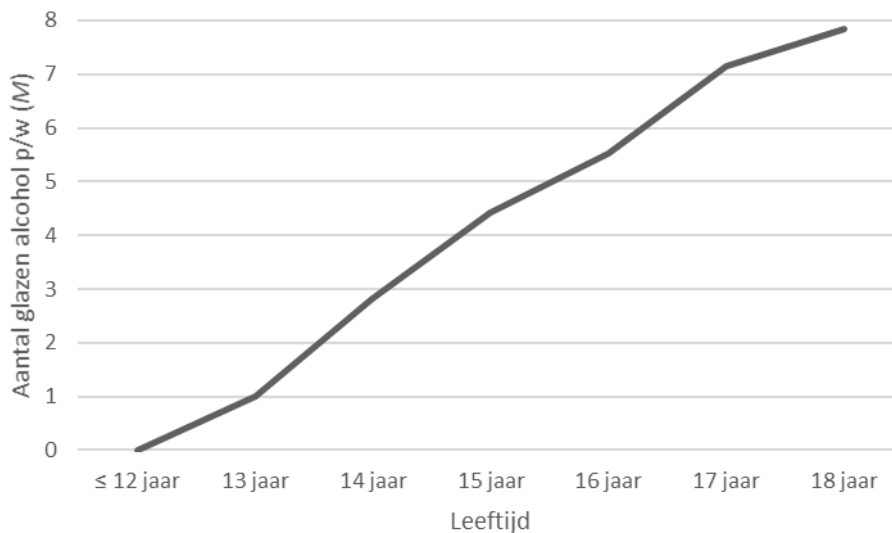
Opvallend om te zien is dat wanneer ouders aangeven te denken dat hun kind (minimaal wekelijks) alcohol drinkt, zij denken dat hun kind direct relatief veel drinkt: gemiddeld zes glazen alcohol per week (zie Tabel 4). Ouders denken dat wekelijks drinkende jongens ($M = 7,11$) significant meer glazen alcohol per week drinken dan wekelijks drinkende meisjes ($M = 4,58$). Niet vreemd is ook hierbij dat naarmate hun kinderen ouder zijn, ouders aangeven te denken dat hun kind meer glazen alcohol per week drinkt ($r = .33$) (zie Figuur 1).

Tabel 4.

Perceptie van ouders van het gemiddeld aantal gedronken glazen alcohol per week door minimaal wekelijks drinkende kinderen (N = 169). Tevens uitgesplitst naar demografische kenmerken van de kinderen.

Totaal	5,75
<hr/>	
Sekse	
Jongen	7,11 [▲]
Meisje	4,58
<hr/>	
Leeftijd	
≤ 12 jaar	--
13 jaar	1,00 [▼]
14 jaar	2,81 [▼]
15 jaar	4,43
16 jaar	5,52
17 jaar	7,14 [▲]
18 jaar	7,85 [▲]

▲/▼ Significant hoger/lager dan in de totale groep wekelijks drinkende kinderen.

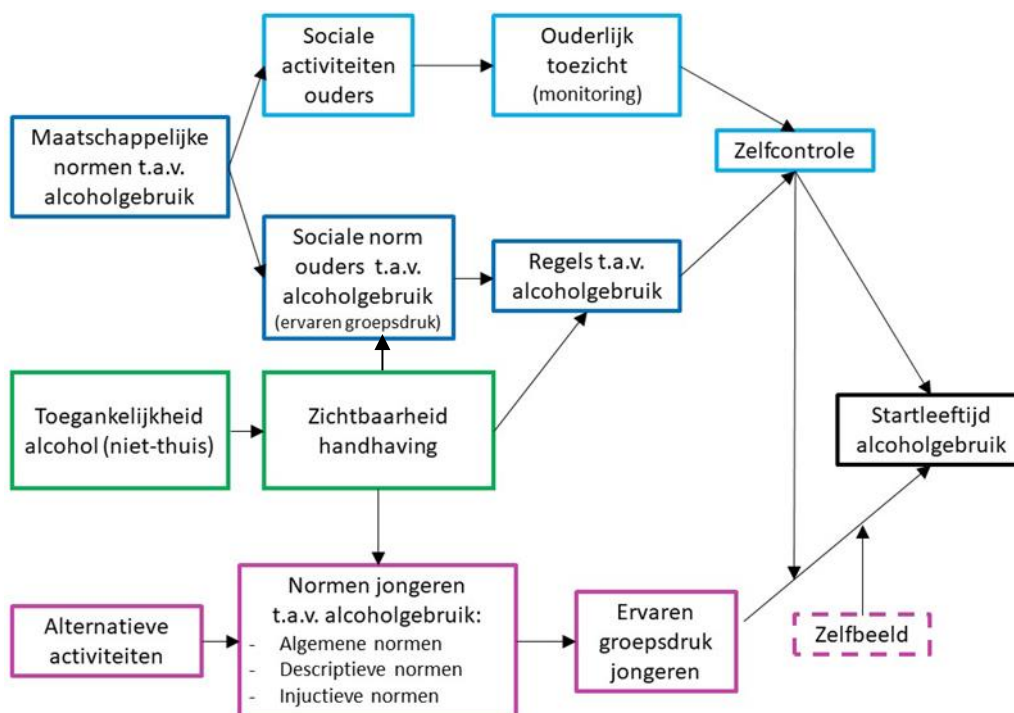
Figuur 1. Perceptie van ouders van het alcoholgebruik van minimaal wekelijks drinkende jongeren (N = 169), uitgesplitst naar leeftijd (gemiddeld aantal glazen alcohol per week).

Verklaringsmodel

Om te kijken welke factoren invloed hebben op het alcoholgebruik van jongeren in Edam-Volendam, is tijdens de probleemdefinitie een verklaringsmodel opgesteld (zie Figuur 2). Voor een uitgebreidere beschrijving hoe dit verklaringsmodel tot stand gekomen is, verwijzen wij graag naar het rapport van de probleemdefinitie (Koning & Van der Rijst, 2018).

Paden van beïnvloeding

In het verklaringsmodel (zie Figuur 2) zijn drie verschillende paden van beïnvloeding te onderscheiden. Pad 1 [blauw] richt zich op de invloed van ouders, waarbij nog twee zijpaden onderscheiden worden. Binnen pad 1a [donkerblauw] wordt gefocust op de invloed van de tolerantie (stellen van regels) van ouders ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren, terwijl binnen pad 1b [lichtblauw] gefocust wordt op de invloed van het toezicht (monitoring) door ouders. Aangezien dit rapport zich richt op de invloed van ouders, zal dit rapport alleen pad 1 verder bekijken.

Figuur 2. Verklaringsmodel probleemdefinitie programma LEF.

Factoren

Pad 1 vanuit het verklaringsmodel bestaat uit diverse (ouderlijke) factoren die op verschillende niveaus het alcoholgebruik van jongeren (kunnen) beïnvloeden. De factoren uit

dit pad zullen – per zijpad – besproken worden, waarbij per factor bekeken zal worden hoe dit invloed kan hebben op (de perceptie van ouders van) het alcoholgebruik van jongeren en hoe deze factoren elkaar mogelijk beïnvloeden.

Maatschappelijke norm en acceptatie ten aanzien van alcoholgebruik

Uit interviews voorafgaand aan de probleemdefinitie is naar voren gekomen dat met name de maatschappelijke norm en acceptatie ten aanzien van alcoholgebruik factoren zijn die – al dan niet direct – het alcoholgebruik van jongeren beïnvloeden. Er wordt gesteld dat door deze sterke maatschappelijke normen en acceptatie het ook voor jongeren normaal en geaccepteerd is om (al op jonge leeftijd) alcohol te drinken.

De invloed van maatschappelijke normen en acceptatie ten aanzien van (algemeen) alcoholgebruik waren met vragenlijstonderzoek onder ouders zelf echter lastig te onderzoeken. Hiervoor zullen meerdere mensen van verschillende leeftijden en achtergronden uit de gehele maatschappij ondervraagd moeten worden.

Ondanks dat deze maatschappelijke normen en acceptatie binnen de huidige studie niet onderzocht konden worden, is het aannemelijk dat deze veel genoemde factoren een grote invloed kunnen hebben op belangrijke, meer proximale ouderlijke factoren, zoals normen van ouders ten aanzien van alcoholgebruik in het algemeen en de tolerantie die ouders hebben ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren.

Pad 1: Invloed van ouders op alcoholgebruik van jongeren

Volgens socialisatietheorieën (o.a. Bronfenbrenner, 1986) spelen ouders de belangrijkste rol bij de ontwikkeling van hun kinderen. Vaak wordt gesteld dat de invloed van ouders tijdens de adolescentie afneemt, maar ouders blijven ook gedurende deze levensfase een belangrijke rol bij de ontwikkeling van hun kinderen hebben; zo ook op het alcoholgebruik (Ryan, Jorm & Lubman, 2010; Koning, Engels, Verdurmen & Vollebergh, 2010).

Pad 1a: Normen en tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren

Wanneer de invloed van ouders op het alcoholgebruik van jongeren bekeken wordt, lijken de normen ten aanzien van het alcoholgebruik door jongeren een belangrijke rol te spelen.

Opvallend hierbij is dat wanneer in interviews voorafgaand aan de probleemdefinitie verder doorgevraagd werd naar de werking van deze sociale norm, vaak aangegeven wordt dat er sprake is van een interessant en (nog) niet zo bekend fenomeen: groepsdruk onder ouders.

De wetenschappelijke literatuur biedt sterke aanwijzingen dat waargenomen sociale normen en bijbehorende groepsdruk invloed hebben op het opvoedgedrag van ouders en daarmee het alcoholgebruik van jongeren. De sociale vergelijkingstheorie stelt dat mensen zichzelf evalueren door zich te vergelijken met anderen (Festinger, 1954), wat impliceert dat ouders aan de hand van wat andere ouders zeggen en doen, beoordelen in hoeverre hun eigen opvoeding adequaat is (Linkenbach, Perkins & DeJong, 2003). Hierdoor kunnen ouders druk ervaren om zich te conformeren aan de waargenomen sociale normen ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren. Wanneer ouders denken dat andere ouders het drinken van alcohol goedkeuren, zullen zij hierdoor hun eigen houding ten opzichte van het alcoholgebruik van hun kind laten beïnvloeden, wat leidt tot meer alcoholgebruik van hun kind (LaBrie, Hummer, Lac, Ehret & Kennet, 2011; Mrug & McCay, 2013). Hoe deze normen en groepsdruk het gedrag van ouders (voornamelijk het stellen van regels) en (de perceptie van) het alcoholgebruik van jongeren kunnen beïnvloeden zal hieronder verder besproken worden.

Waargenomen sociale norm door ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren

Om de (waargenomen) sociale norm door ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren te meten is ouders gevraagd in hoeverre zij het goed- of afkeuren dat minderjarige jongeren (< 18 jaar) elke week alcohol zouden drinken én in hoeverre zij denken dat andere ouders dit goed- of afkeuren.

Over het algemeen keuren ouders het alcoholgebruik van jongeren sterk af ($M = 2,23$ op een 7-puntsschaal). Deze normen zijn gerelateerd aan de leeftijd van hun kind ($r = .24$), wat betekent dat naarmate ouders oudere kinderen hebben, zij het alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren. Tevens is een sterk significant verband te zien tussen de normen die ouders hebben en hun perceptie van het alcoholgebruik van hun kind: ouders die het alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren, denken vaker dat hun kind alcohol drinkt ($r = .47$). Deze bevindingen lijken te impliceren dat naarmate hun kinderen ouder zijn, ouders positievere normen over alcoholgebruik van jongeren hebben.

Over het algemeen denken ouders dat andere ouders het alcoholgebruik van jongeren niet specifiek goed- of afkeuren ($M = 3,67$ op een 7-puntsschaal). Deze perceptie is sterk gerelateerd aan de leeftijd van hun kind ($r = .29$), en aanvullende analyses laten zien dat ouders met oudere kinderen inderdaad denken dat andere ouders het alcoholgebruik van jongeren significant sterker goedkeuren dan ouders met jongere kinderen (zie Tabel 5). Dit

lijkt te impliceren dat naarmate hun eigen kind ouder is, ouders een sterkere positieve sociale norm ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren waarnemen.

Er is een sterke samenhang te zien tussen de normen die ouders zelf hebben en hun waarneming van de sociale normen van andere ouders; wanneer ouders zelf positievere normen over alcoholgebruik van jongeren hebben, denken zij dat andere ouders hier eveneens positievere normen over hebben ($r = .33$). Opvallend hierbij is echter wel dat ouders over het algemeen denken dat andere ouders het alcoholgebruik van jongeren significant sterker goedkeuren ($M = 3,67$) dan zichzelf ($M = 2,23$) (zie Figuur 2). Aanvullende analyses laten eveneens zien dat veel ouders (60,4%) denken dat andere ouders positievere normen over alcoholgebruik van jongeren hebben dan zichzelf. Dit lijkt te impliceren dat ouders de geldende sociale normen ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren (sterk) overschatten; andere ouders keuren het alcoholgebruik van jongeren immers niet sterker goed dan zij denken. Mogelijk kan deze verkeerde inschatting van de waargenomen sociale norm leiden tot meer tolerantie ten aanzien van het alcoholgebruik van hun eigen kind, en hiermee tot een toename van het alcoholgebruik van hun kind. Hier zal in het volgende deel verder op ingegaan worden.

Tabel 5.

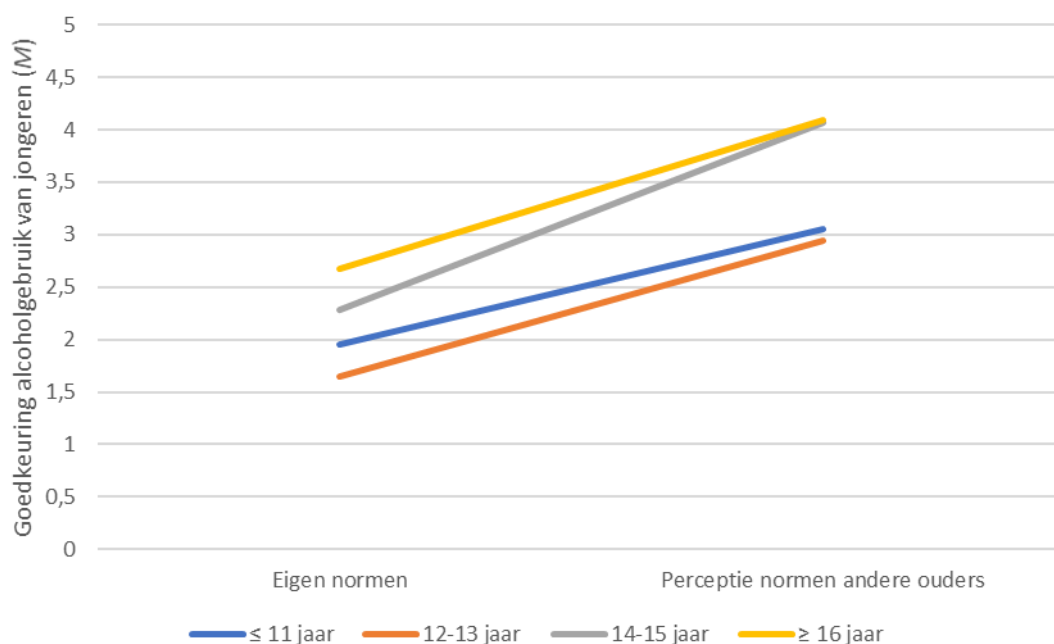
Normen van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren (M).

Leeftijd kind	Normen alcoholgebruik van jongeren ¹	Perceptie normen alcoholgebruik van jongeren van andere ouders ²
≤ 11 jaar	1,95	3,05▼
12-13 jaar	1,65▼	2,94▼
14-15 jaar	2,28	4,07▲
≥ 16 jaar	2,67▲	4,09▲
Totale groep	2,23	3,67

¹ Hogere scores betekenen dat ouders alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren.

² Hogere scores betekenen dat ouders denken dat andere ouders alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren.

▲/▼ Significant hoger/lager dan in de totale groep.

Figuur 2. Normen van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren.

Groepsdruk onder ouders

Om de groepsdruk onder ouders te meten is ouders gevraagd naar de mate waarin zij druk ervaren om alcoholgebruik van hun eigen en andere (minderjarige) kind(eren) toe te staan, en om alcohol voor hen te verschaffen.

Over het algemeen geven ouders aan weinig groepsdruk te ervaren om alcoholgebruik van jongeren toe te staan en voor hen alcohol te verschaffen ($M = 1,33$ op een 5-puntsschaal). Deze groepsdruk is gerelateerd aan de leeftijd van het kind ($r = .22$), en aanvullende analyses laten zien dat ouders met oudere kinderen inderdaad aangeven significant meer groepsdruk te ervaren dan ouders met jongere kinderen (zie Tabel 6). Dit lijkt te impliceren dat naarmate hun kind ouder wordt, ouders meer druk vanuit de omgeving ervaren om het alcoholgebruik van hun eigen en andere kinderen toe te staan en om alcohol voor hen te verschaffen.

Het ervaren van groepsdruk door ouders kan een risicofactor zijn voor het wel/niet drinken van alcohol en de hoeveelheid alcohol die jongeren drinken. Wanneer ouders aangeven meer groepsdruk te ervaren om alcoholgebruik van jongeren toe te staan, denken zij vaker dat hun kind alcohol drinkt ($r = .21$) en dat hun kind wekelijks meer alcohol drinkt ($r = .32$). Deze verbanden kunnen beïnvloed worden door de leeftijd van de jongeren, maar ook wanneer alleen naar de groep wekelijks drinkende jongeren gekeken wordt, is te zien dat naarmate ouders meer groepsdruk ervaren, zij denken dat hun kind wekelijks meer alcohol drinkt ($r = .28$). Dit lijkt te impliceren dat naarmate ouders meer groepsdruk ervaren, hun kind

vaker en meer alcohol drinkt. Het is echter aannemelijk dat dit niet zozeer een direct maar een meer indirect effect heeft. Mogelijk kan het meer ervaren van groepsdruk door ouders leiden tot meer tolerantie ten aanzien van het alcoholgebruik van hun eigen kind, en hiermee tot een toename van het alcoholgebruik van hun kind. Hier zal in het volgende deel verder op ingegaan worden.

Tabel 6.

Ervaren groepsdruk door ouders om alcoholgebruik van jongeren toe te staan en alcohol voor hen te verschaffen¹ (M), uitgesplitst naar leeftijd van het kind.

Leeftijd kind	Ervaren groepsdruk
≤ 11 jaar	1,10 [▼]
12-13 jaar	1,18 [▼]
14-15 jaar	1,53 [▲]
≥ 16 jaar	1,39
Totale groep	1,33

¹ Hogere scores betekenen dat ouders meer groepsdruk ervaren.

Tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren

Uit interviews voorafgaand aan de probleemdefinitie is naar voren gekomen dat ouders – mogelijk mede door de waargenomen normen en groepsdruk onder ouders – zeer tolerant zijn ten opzichte van het alcoholgebruik van hun kind. Hoe tolerant ouders daadwerkelijk zijn en welke invloed de waargenomen normen en groepsdruk hierop heeft, zal hieronder verder besproken worden.

Om de tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren te meten is ouders gevraagd naar de regels die zij over alcohol(gebruik) stellen.

Over het algemeen geven ouders aan vrij strikte regels over alcohol(gebruik) te stellen ($M = 4,04$ op een 5-puntsschaal). Hierbij valt op dat de regels na 12/13-jaar ouders snel veel toleranter worden t.a.v. het drinken van alcohol door hun kinderen. De regels zijn sterk gerelateerd aan de leeftijd van het kind ($r = - .57$), en aanvullende analyses laten zien dat ouders met oudere kinderen inderdaad aangeven significant minder strikte regels te stellen

dan ouders met jongere kinderen (zie Tabel 7). Dit lijkt te impliceren dat naarmate hun kind ouder wordt, ouders toleranter worden ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind.

Strikte regels over alcohol kunnen een beschermende factor zijn voor het wel/niet drinken van alcohol en de hoeveelheid alcohol die jongeren drinken. Wanneer ouders aangeven striktere regels over alcohol te stellen, denken zij vaker dat hun kind geen alcohol drinkt ($r = - .74$) en dat hun kind wekelijks minder alcohol drinkt ($r = - .60$). Deze verbanden kunnen beïnvloed worden door de leeftijd van de jongeren, maar ook wanneer alleen naar de groep wekelijks drinkende jongeren gekeken wordt, is te zien dat naarmate ouders aangeven striktere regels te stellen, zij denken dat hun kind wekelijks minder alcohol drinkt ($r = - .30$).

Tabel 7.

Regels van ouders met betrekking tot het alcoholgebruik van jongeren¹ (M), uitgesplitst naar leeftijd.

Leeftijd kind	Regels over alcohol
≤ 11 jaar	4,90 [▲]
12-13 jaar	4,87 [▲]
14-15 jaar	4,10
≥ 16 jaar	3,18 [▼]
Totale groep	4,04

¹ Hogere scores betekenen striktere regels over alcohol.

▲/▼ Significant hoger/lager dan in de totale groep.

Invloed van normen en groepsdruk op de tolerantie van ouders ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren

Wanneer gekeken wordt naar de invloed die de waargenomen sociale norm op de tolerantie van ouders ten aanzien van alcoholgebruik heeft, is te zien dat wanneer ouders denken dat andere ouders het alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren, zij minder strikte regels stellen ($\beta = - .176$). Deze relatie wordt versterkt door de groepsdruk die ouders ervaren ($\beta = .160$). Dit lijkt te impliceren dat ouders die druk ervaren om zich te conformeren aan de door hen waargenomen (positieve) sociale norm ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren, toleranter zijn ten aanzien van het alcoholgebruik van hun eigen kind dan ouders die deze druk minder ervaren.

Pad 1b: Sociale activiteiten en toezicht van ouders

Uit interviews voorafgaand aan de probleemdefinitie is naar voren gekomen dat ouders – mogelijk mede door de tolerantie ten aanzien van alcoholgebruik (van jongeren) – weinig toezicht houden op het alcoholgebruik van hun kinderen. Er wordt hierbij aangegeven dat ouders vaak zelf weg zijn naar eigen sociale activiteiten, waardoor zij minder toezicht (kunnen) houden op het gedrag en alcoholgebruik van hun kinderen. Hoe deze sociale activiteiten van ouders het gedrag van ouders (voornamelijk het houden van actief toezicht) en (de perceptie van) het alcoholgebruik van jongeren kunnen beïnvloeden zal hieronder verder besproken worden.

Sociale activiteiten van ouders

Wanneer gekeken wordt naar de mate waarin ouders aangeven zelf naar feestjes te gaan, valt op dat ouders niet zo vaak naar feestjes gaan als in de interviews voorafgaand aan de probleemdefinitie naar voren leek te komen. Waar ongeveer twee derde van de ouders aangeeft minder dan één keer per maand een feestje te hebben, geeft maar bijna twintig procent van de ouders aan minimaal één keer per maand zelf een feestje te hebben (zie Tabel 8). Er is geen verband te zien tussen het hebben van feestjes door ouders en (de perceptie van) het alcoholgebruik van jongeren.

Tabel 8.

Sociale activiteiten van ouders.

Hoe vaak gaat u zelf naar feestjes?	%
Nooit	11,7
Minder dan 1x per maand	68,8
Ongeveer 1x per maand	15,8
Vaker dan 1x per maand	3,7

Toezicht van ouders

Om het toezicht van ouders te meten is ouders gevraagd naar de mate waarop zij hun kind actief monitoren. Dit houdt onder andere in dat ouders actief navragen waar hun kind heengaat, met wie ze dan zijn en of ze toestemming nodig hebben om ergens heen te gaan.

Over het algemeen geven ouders aan vrij veel toezicht op hun kinderen te houden ($M = 4,09$ op een 5-puntsschaal). Dit toezicht is sterk gerelateerd aan de leeftijd van het kind

($r = -.30$), en aanvullende analyses laten zien dat ouders met oudere kinderen inderdaad aangeven significant minder actief toezicht houden dan ouders met jongere kinderen (zie Tabel 9). Dit lijkt te impliceren dat naarmate hun kind ouder wordt, ouders (het gedrag van) hun kind minder actief monitoren.

Het actiever toezicht houden door ouders kan een beschermende factor zijn voor het wel/niet drinken van alcohol en de hoeveelheid alcohol die jongeren drinken. Wanneer ouders aangeven meer actief toezicht te houden, denken zij vaker dat hun kind geen alcohol drinkt ($r = -.32$) en dat hun kind wekelijks minder alcohol drinkt ($r = -.29$). Deze verbanden kunnen beïnvloed worden door de leeftijd van de jongeren, maar ook wanneer alleen naar de groep wekelijks drinkende jongeren gekeken wordt, is te zien dat naarmate ouders aangeven meer actief toezicht te houden, zij denken dat hun kind minder alcohol drinkt ($r = -.22$).

Tabel 9.

Actief toezicht van ouders op jongeren¹ (M), uitgesplitst naar leeftijd van het kind.

Leeftijd kind	Toezicht door ouders
≤ 11 jaar	4,43 [▲]
12-13 jaar	4,50 [▲]
14-15 jaar	4,05
≥ 16 jaar	3,72 [▼]
Totale groep	4,09

¹ Hogere scores betekenen meer actief toezicht door ouders.

▲/▼ Significant hoger/lager dan in de totale groep.

Invloed van sociale activiteiten van ouders en het houden van actief toezicht door ouders

Wanneer gekeken wordt naar de invloed die sociale activiteiten van ouders op het houden van actief toezicht heeft, is te zien dat wanneer ouders vaker zelf naar feestjes gaan, zij significant minder actief toezicht op hun kinderen houden ($\beta = -.148$). Dit lijkt te impliceren dat ouders die zelf meer sociale activiteiten hebben in het algemeen minder actief toezicht op hun kind(eren) houden. Hierbij moet overigens wel aangetekend worden dat enkel een specifiek deel van de sociale activiteiten (het zelf naar feestjes gaan) van ouders bevraagd is. Om een beter beeld te krijgen van de invloed van de sociale activiteiten van ouders op hun

opvoedgedrag zou het beter zijn om deze sociale activiteiten uitgebreider en dieper te bevragen.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat ouders een belangrijke invloed hebben op het alcoholgebruik van jongeren. Ouders die toleranter zijn ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind en minder actief toezicht op hun kind houden, geven vaker aan te denken dat hun kind (wekelijks) alcohol drinkt en dat hun kind wekelijks meer glazen alcohol drinkt. Het is hierbij echter wel belangrijk om in ogenschouw te nemen dat het hierbij gaat om een inschatting door ouders over het alcoholgebruik van hun kind en niet om het daadwerkelijke alcoholgebruik van de jongeren. Echter, ondanks dat het in dit onderzoek gaat om de perceptie van ouders van het alcoholgebruik van jongeren komen deze resultaten wel overeen met de resultaten uit het onderzoek onder de jongeren zelf, waarbij deze twee ouderlijke factoren eveneens als een belangrijke voorspeller voor alcoholgebruik van jongeren naar voren kwamen (Koning & Van der Rijst, 2018). Dit is eveneens in lijn met bevindingen uit eerder wetenschappelijk onderzoek, zoals een literatuurreview die laat zien dat merendeel van de onderzochte studies hebben gevonden dat jongeren wiens ouders alcoholgebruik meer tolereren en minder actief toezicht houden, vaker en meer alcohol drinken (Ryan, Jorm & Lubman, 2010).

Deze factoren, die gezien kunnen worden als specifieke ouderlijke gedragingen, lijken sterk beïnvloed te worden door de normen die ouders hebben en waarnemen ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren. Ouders lijken de tolerantie van andere ouders ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren sterk te overschatten: bijna twee derde van de ouders geeft aan te denken dat andere ouders positievere normen over alcoholgebruik van jongeren hebben dan zichzelf. Door deze (verkeerde) waarneming van de normen van andere ouders, kunnen ouders druk ervaren om zich hieraan te conformeren en hierdoor hun gedrag aanpassen. Hoewel ouders over het algemeen geen sterke groepsdruk ervaren om alcoholgebruik van jongeren toe te staan en alcohol voor hen te verschaffen, lijkt deze groepsdruk wel invloed te hebben op het gedrag van ouders. Wanneer ouders denken dat andere ouders het alcoholgebruik van jongeren sterker goedkeuren en zij ook meer druk ervaren om alcoholgebruik van jongeren toe te staan, stellen zij minder strikte regels dan ouders die minder druk ervaren. Dit lijkt te impliceren dat ouders die druk ervaren om zich te conformeren aan de door hen waargenomen (positieve) sociale norm ten aanzien van

alcoholgebruik van jongeren, toleranter zijn ten aanzien van het alcoholgebruik van hun eigen kind.

Opvallend bij al deze processen is dat er een sprong van 13 naar 14 jaar zichtbaar is. Ouders met kinderen vanaf 14 jaar denken dat hun kind vaker en meer alcohol drinkt, hebben positievere normen over alcoholgebruik van jongeren, en geven aan minder strikte regels over alcohol te stellen en minder toezicht te houden ten opzichte van ouders met kinderen van 13 jaar of jonger. Dit komt overeen met resultaten uit het onderzoek onder de jongeren zelf, waarbij 14 jaar een drempelleeftijd was voor het wekelijks drinken van alcohol en ontwikkelen van positieve normen over alcohol(gebruik) (Koning & Van der Rijst, 2018). De resultaten uit deze ouderrapportage laten zien dat dit niet alleen voor de jongeren zelf een drempelleeftijd is, maar dat ook ouders vanaf deze leeftijd positiever worden over het alcoholgebruik van hun kind.

Om meer inzicht te krijgen in de invloed die ouders op het alcoholgebruik van hun kind(eren) kunnen hebben is het van belang om verder onderzoek onder (meer) ouders binnen de gemeente Edam-Volendam te blijven doen. Belangrijk hierbij is om de ouderlijke gedragingen zoals het stellen van regels en houden van actief toezicht te blijven bekijken, maar zeker ook te kijken naar de factoren die het gedrag van ouders (kunnen) beïnvloeden, zoals de normen van ouders ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren en de groepsdruk die ouders kunnen ervaren om zich hieraan te conformeren. Vervolgens is het belangrijk om (preventie-)activiteiten te ontwikkelen om ouders bewust te maken van hun eigen invloed op het alcoholgebruik van jongeren en de factoren die dit kunnen beïnvloeden, zoals het belang van het stellen van strikte regels en houden van actief toezicht, en de bewustwording van de (sterke) overschatting van de geldende sociale normen ten aanzien van het alcoholgebruik van jongeren. Een voorbeeld hiervan is de ‘sociale norm interventie’, die onder ouders (LaBrie et al., 2014) en ook andere doelgroepen (Perkins et al., 2010) effectief is gebleken. In deze interventie wordt geprobeerd de kennis van ouders te vergroten door het verschaffen van data over de goed- en afkeuring van alcoholgebruik onder jongeren door andere ouders. Het doel is dat ouders realistischere normen kunnen ontwikkelen en daarmee hun opvoedgedrag niet aanpassen aan de perceptie van het gedrag van andere ouders. Daarnaast is het van groot belang het draagvlak onder ouders tegelijkertijd te vergroten.

Referentielijst

- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
doi:10.1037/0012-1649.22.6.723
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117-140.
doi:10.1177/001872675400700202
- Koning, I. M., Engels, R. C. M. E., Verdurmen, J. E. E., & Vollebergh, W. A. M. (2010). Alcohol-specific socialization practices and alcohol use in Dutch early adolescents. *Journal of Adolescence*, 33, 93-100. doi:10.1016/j.adolescence.2009.05.003
- Koning, I. M., & Rijst, V. G. van der. (2018). *Programma LEF: het uitstellen van het beginnen met drinken onder minderjarige jongeren in Edam-Volendam. Rapportage probleemdefinitie*. Verkregen van <https://www.lef-edvo.nl/wp-content/uploads/2019/03/Bijlage-1-Onderzoeksrapport-programma-LEF.pdf>
- LaBrie, J. W., Hummer, J. F., Lac, A., Ehret, P. J., & Kenney, S. R. (2011). Parents know best, but are they accurate? Parental normative misperceptions and their relationship to students' alcohol-related outcomes. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 72(4), 521-529. doi:10.15288/jsad.2011.72.521
- Linkenbach, J. W., Perkins, H. W., & DeJong, W. (2003). Parents' perceptions of parenting norms: Using the social norms approach to reinforce effective parenting. In H. W. Perkins (Ed.), *The social norms approach to preventing school and college age substance abuse: A handbook for educators, counselors, and clinicians* (pp. 247-258). San Francisco: Jossey-Bass.
- Mrug, S., & McCay, R. (2013). Parental and peer disapproval of alcohol use and its relationship to adolescent drinking: Age, gender, and racial differences. *Psychology of Addictive Behaviors*, 27(3), 604. doi:10.1037/a0031064
- Ryan, S. M., Jorm, A. F., & Lubman, D. I. (2010). Parenting factors associated with reduces adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 44, 774-783. doi:10.1080/00048674.2010.501759